

ŠPELA RAZPOTNIK

Preseki odvečnosti

nevidne identitete mladih priseljenc v družbi tranzicijskih vic

PRESEKI ODVEČNOSTI

Nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic

ŠPELA RAZPOTNIK

Ljubljana, 2013

Preseki odvečnosti

Nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic

Špela Razpotnik

Recenzenta: dr. Bojan Dekleva, dr. Marina Lukšič Hacin

Izdajatelj: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Za izdajatelja: izr. prof. dr. Janez Krek, dekan

Oblikovanje naslovnice: Bojan Dekleva, Špela Razpotnik

Oblikovanje in prelom: Nenad Maraš

Dosegljivo na: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531478>

Leto izzdaje: 2013

Pripravo in izdajo knjige je finančno podprla Mestna občina Ljubljana (MOL).

© 2004, 2013 avtorica

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

314.151.3-054.72(0.034.2)

323.113(0.034.2)

316.73(0.034.2)

RAZPOTNIK, Špela, 1976-

Preseki odvečnosti [Elektronski vir] : nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic / Špela Razpotnik. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531478>

ISBN 978-961-253-147-8 (pdf)

268155392

Vsem nam, tujcem, zdaj preveč, zdaj premalo vidnim.

Kazalo

PREDGOVOR: JAZ ŠE VEM, KDO SEM IN OD KOD PRIHAJAM	9
UVOD	11
<hr/>	
OGROŽENE IDENTITETE V TRANZICIJSKI DRUŽBI	13
POJEM DRUŽBENE IDENTITETE	15
KRITIKE KONCEPTA IDENTITETE IN IDENTITETA KOT KRIZNI POJEM	25
PREK RAZLIKOVANJA H KONCEPTU ETNIČNE IDENTITETE	26
ETNIČNA IDENTITETA KOT DINAMIČNI KONSTRUKT	30
ZAMIŠLJENE SKUPNOSTI – KAKO DOBRO SO ZAMIŠLJENE	32
VLOGA ETNIČNE IN NACIONALNE IDENTITETE PRI AKULTURACIJI PRISELJENCEV	37
JEDRA ETNIČNE ORGANIZACIJE: ETNIČNA CERKEV, SOSESKA, JEZIK IN DRUŽINA	39
POMEN RAZLIČNIH OBLIK KAPITALA ZA ETNIČNO IDENTITETO	46
HIBRIDNOST IN KRITIKA MULTIKULTURALIZMA	53
ZLITE IDENTITETE	57
KRITIKE “NOVIH” KONCEPTOV	62
ZAGOTAVLJANJE IDENTITETE V OBDOBJU NEGOTOVOSTI	68
ETNIČNO IN NACIONALNO	76
NOVE OBLIKE (SO)BIVANJA V POSTMODERNI	80
PRESEKI ODVEČNOSTI	83
DRUŽBENI SPOL	85
SOCIALIZACIJSKE PRAKSE, POVEZANE Z DRUŽBENIM SPOLOM	88
ŽENSKA, UJETNICA DRUŽINE	90
DOPRINOS FEMINIZMA K DRUŽBENIM SPREMEBAM	94
GIBANJA ZA EMANCIPACIJO ŽENSK V KONTEKSTU DRUGIH EMANCIPATORNIH GIBANJ	99

POLITIČNO MED SPOLOMA	100
VPLIVI SELITEV NA PREOBLIKOVANJE KULTURNO PREDPISANIH VLOG	102
ODKAR SE JE ZAPOSILILA, JE NJEN GLAS POSTAL MOČNEJŠI	102
VRNIVA SE NAZAJ DOL	107
DRUŽBENA GIBANJA IN PRISTOP KOLEKTIVNE IDENTITETE	112
OMEJITVE (ŽENSKIH EMANCIPATORNIH) GIBANJ	116
ZA RAZNOLIKOST NAČINOV BIVANJA	124
KATERA OD MNOGOTERIH PRIHODNOSTI?	127
<hr/>	
<u>KAJ PVEDO PODATKI, ZBRANI NA OBMOČJU LJUBLJANE</u>	<u>129</u>
RAZISKOVALNI PROBLEM	131
METODE DELA: OPIS VZORCA, SPREMENLJIVK IN POSTOPKA ZBIRANJA TER ANALIZE PODATKOV	131
REZULTATI	136
SOCIALNO EKONOMSKI STATUS GLEDE NA ETNIČNO STRUKTURO	136
TIP ŠOLE GLEDE NA SOCIALNO EKONOMSKI STATUS IN ETNIČNO STRUKTURO	137
SPOL, ETNIČNOST IN SOCIALNO EKONOMSKI STATUS V DRUŽINSKI SOCIALIZACIJI IN PRILAGODITVAH MLADOSTNIKOV	139
TIPIČNI VZORCI ETNIČNE SAMOOPREDELITVE	146
<hr/>	
<u>DODATI BARVE SLIKI ENEGA SVETA</u>	<u>157</u>
<hr/>	
<u>PREGLED UPORABLJENE LITERATURE</u>	<u>162</u>
<hr/>	
STVARNO KAZALO	171
IMENSKO KAZALO	177
SUMMARY	181

Predgovor

Jaz še vem, kdo sem in od kod prihajam

Če je postmoderna resnično čas izgube identitetne trdnosti, ne preseneča, da so bitke za domove, njihovo vnovično odkrivanje, varovanje in ohranjanje postale prav sedaj tako pereče in se na nivoju skoraj celega sveta bijejo na meč.

Besede *Jaz še vem, kdo sem in od kod prihajam*¹ lahko razumemo kot sporočilo identitetne zadrege, občutka nepripadanja oz. izgubljenosti ter brezdomnosti sodobnega subjekta. Nanaša se na vsakogar izmed nas, na posebej izrazit način pa se nanaša na priseljenca in njegov poskus ustvarjanja varnega doma, ki bi mu zagotavljal občutek sprejetosti, ki bi nudil tako želeni občutek brezpogojne pripadnosti in dajal tudi trdno vizijo gotove prihodnosti. Zgornja izjava brezdomnega subjekta ali potomca priseljencev pridobi na čustveni moči, če je izrečena v trenutku, ko je občutek pripadnosti tega, ki jo izjavlja najbolj negotov, ko ta ravno najbolj ne ve, ne od kod prihaja ne kam gre. Če imamo v mislih potomca priseljencev, ki še ve, kdo je in od kod prihaja in se želi povrh vsega tja, na "svoje", tudi vrniti, se moramo zavedati, da lahko ta "vrnitev" pomeni sploh prvi obisk obljubljenega, lahko bi rekli mitološkega doma. Vsi smo na nek način iskalci doma. V svoji želji po pripadnosti moramo paziti na nevarnost, da ob prisvajanju različnih njegovih zemeljskih izrazov ne začnemo krčevito odrekati pravice, težnje in želje po domu tudi drugim njegovim iskalcem.

V vnovičnem odkrivanju in varovanju lastnih domov, ki jih morda sredi postmodernih, smisla očiščenih puščav, niti ni več, se zapiramo, ograjujemo z visokimi zidovi strahu in nerazumevanja. Obstajajo starodavna izročila, ki velevajo gostoljubje. To velja še posebej v puščavi, kjer smo vsi nomadi in vsi potujemo in kjer je zato sprejeti popotnika pravzaprav za vse nas življenjskega pomena.

---

¹ *Jaz še vem, kdo sem in od kod prihajam* je sicer parafraza izjave junaka Vinza iz filma *Sovraštvo* režiserja M. Kassovitza (1995).

Uvod

Potomci in potomke priseljencev so družbena skupina, ki ji je na individualni in kolektivni ravni prek primarne socializacije posredovana skoraj nemogoča naloga – končati, kar njihovim staršem ni uspelo – dejanje selitve in se z vsemi izkušanimi identitetnimi navzkrižji uveljaviti kot prebivalec “novega sveta”. Tema njihovega družbenega položaja je v zadnjem času – z nastajanjem novih migracijskih gibanj – tudi izrazito politično aktualna, s tem pa na nove načine pomembna tudi strokovno.

S svojim delom se odzivam na aktualnost problematike druge generacije priseljencev kot kulturnih dvoživk, socializacijsko razpetih med dve garnituri vplivov, kar se odraža tudi v njihovi identiteti. Drugo področje, na katero se želim odzvati z delom, je spregledano področje žensk v migracijskih analizah. V analizo zato vključujem in ponekod postavljam v središče vidik ženske, pripadnice etnične manjšine in socialno ogroženega dela prebivalstva. Našteto namreč tvori sečišče, v katerem se v procesu gradnje identitete prav pogosto znajde mladostnica, potomka priseljencev. Kopičenje oz. sečišče atributov, ki v danem družbenem kontekstu pomenijo prikrajšanost, odpira tudi vprašanje brezperspektivnosti in oddaljevanja enega dela prebivalstva od drugega, pri čemer smo priče nastajanju nezdružljivih delov prebivalstva, na eni strani razreda blaginje in preobilja, na drugi pa družbenega podrazreda.

Ključna zanimanja dela torej opišejo pojmi ženska, pripadnik/-ca etnične manjšine in pripadnik/-ca socialno ekonomsko ogroženega sloja prebivalstva. Posebej postavljam v središče presečišče vseh treh opredelitev, ki se do določene mere prekrivajo, vsaka posebej pa predstavljajo zgodovinsko tako ali drugače prikrajšane skupine, katerih prikrajšanost se zgodi in zgosti v določenem zgodovinskem trenutku. Vseskozi me zanima tudi možnost kolektivne družbene akcije, ki bi temeljila na prepoznanju posameznikov kot članov skupine s skupnim problemom, na solidarnosti, na prepoznanju družbeno ogroženih individuumov, motiviranih v prizadevanjih za zelene spremembe lastnega položaja. Sprašujem se o njihovi možnosti oz. iščem strukturne razloge, ki kaj takega onemogočajo.

V prvem, obsežnejšem teoretičnem delu primerjalno teoretsko raziščem koncepte in pristope, ki se tičejo osnovnih obravnavanih tem. Posamezna teoretična spoznanja ilustriram z izseki iz pogovorov, opravljenih s priseljenkami in priseljenci oz. njihovimi potomci v Sloveniji, na drugih mestih pa misel podkrepim s sorodnimi primeri iz širšega sveta.

V drugem, empiričnem delu črpam iz analize vzorca 1936 ljubljanskih mladostnikov, vključenih v šolanje, na katerem raziskujem povezanost neodvisnih spremenljivk – spola, etnične pripadnosti in socialno ekonomskega statusa z različnimi vzorci spremenljivk družinske socializacije ter z nizom odvisnih spremenljivk, ki pomenijo mladostnikovo individualno in socialno

prilagoditev. Empirični del torej odgovarja na vprašanje, kako spol, etnična pripadnost in socialno ekonomski položaj, vsak posebej in v svojih interakcijah vplivajo na načine umeščanja mladostnikov v njihovo okolje ter njihovega dožemanja samih sebe in lastnih vizij za prihodnost.

V diskusiji na podlagi izsledkov in sklepov obeh delov razmišljam o vizijah za prihodnost, pri čemer pozornost usmerjam na družbeno ogrožene skupine mladih. Vizije dela se nahajajo v razmisleku o družbenem okolju, ki bi odgovarjalo življenjskim situacijam in potrebam različnih etnično, statusno ter spolno označenih mladostnic in mladostnikov oz. skupin prebivalstva.